

**BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY MAHORATINI OSHIRISHDA
ANTROPOLOGIK YONDASHUV**

Zarifboyev Xabibullo

SamDCHTI talabasi

Qilichev Azimjon

SamDCHTI talabasi

Daminova Nigora Kudratovna

Ilmiy rahbar

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yurtimizda ta'lim sohasiga bo'lgan e'tibor, hamda bo'lajak kadrlarning pedagogik qobiliyatlarini shakllantirishning turli xil uslubiyatlari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *antropologik yondashuv, insonning yaxlit tabiati, xarakter, ilmiy taktika, falsafiy nazariyalar*

Oliy ta'lim muassasalarining eng muhim vazifalaridan biri – bu bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini shakllantirishdir. Kasbiy tayyorgarlik – zaruriy kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish asosida yuzaga keluvchi shaxs ijtimoiy kompetentligining o'ziga xos ko'rinishi sifatida izohlanadi. Kasbiy tayyorgarlik o'z-o'zidan yuzaga kelmay balki aniq maqsadlar asosida rejalashtirilgan muayyan bosqichlarni qamrab oladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Inson uzoq vaqtdan beri faylasuflarning e'tiborini tortdi. Mavjudlik va ong, tabiat va ruh o'rtasidagi munosabatlar haqidagi savollarga javob izlash oxir-oqibat ikki falsafiy oqim atrofida birlashtirilgan ko'plab fikrlar, hukmlar va taxminlar paydo bo'ldi: idealizm, ruh materiyaga nisbatan asosiy deb e'tirof etilganda va materiyaning ruhning mavjudligini oldindan belgilab qo'ygan materializmdir.

Umuman olganda, antropologik yondashuv, insonning yaxlit tabiatini bilishning ajralmas yo'nalishi sifatida bizning davrimizda nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega; inson haqidagi bilim insonshunoslik amaliyotida va birinchi navbatda pedagogik amaliyotda juda muhimdir. O'qituvchi uchun, inson haqidagi bilim, o'z-o'zini rivojlantirish tizimi sifatida, o'z kasbining mohiyatini tashkil etadi, tushunmasdan, mazmunli insoniy amaliyot mumkin emas.

Pedagogik ta'limning insonparvarlik maqsadi uning mazmunini antropologizatsiyalashni, kelajakdagi o'qituvchilarni kasbiy tayyorgarlikning yetarli shakllarini, usullarini va texnikasini topishni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, L. K.

Raxlevskayaning fikriga ko'ra, insonparvarlikning samarali usullari ("insonparvarlashtirish") ta'lim tizimiga antropologik va madaniy yondashuvlardir. Antropologik yondashuv ta'lim tizimini "insonparvarlashtirish", inson haqidagi yaxlit

bilimlarni va o'z hayotining madaniy hayotini o'z ichiga oladi. Madaniy yondashuv ichki dunyo madaniyatini, birinchi navbatda, o'qituvchini, so'ngra har bir o'quvchini "o'sishi" imkonini beradi.

Bugungi kunda insoniyatning ma'naviy qayta tiklanishiga umid qilish, o'z-o'zini himoya qilishning zarur usuli va yer yuzida omon qolish imkoniyati bilan bog'liq bo'lgan inson muammosi turli jihatlarida faol ravishda muhokama qilinmoqda. Agar siz inson haqidagi nutq panoramasiga qarasangiz, unda kamida uchta yirik blok mavjud: din, falsafa va ilm-fan, ularning har biri o'z nuqtai nazarini tushunadi.

Insonning sirlari hech kimga oxirigacha tushunilmaydi. Inson shaxsiyati dunyodan ko'ra sirli. N.A.Berdyayev uchun u butun dunyo. Uning uchun inson mikrokosmosdir, u hamma narsani o'z ichiga oladi. Haqiqatan ham, inson mikrokosmosdir va shuning uchun uning ideal qiyofasini yaratish juda murakkab va faqat nisbiy yechimga javob beradi.

Bir necha o'n yillar davomida V. S. Merlin shaxsiyat muammosi ustida ishladi. Nazariy va empirik (eksperimental) asoslarga asoslanib, u bizning ilm - fanimiz uchun eng muhim bo'lim-shaxsiyat psixologiyasining "parchalanishini" yengishga intildi. "Individuallikning integral tadqiqotlari inshooti" ishida V.S. Merlin organizmning biokimyoviy xususiyatlaridan va jamiyatdagi shaxsning ijtimoiy mavqeiga qadar inson xususiyatlari tizimini (uning o'ziga xosligi nuqtai nazaridan) ko'rib chiqadi. Shu bilan birga, u insonning individual xususiyatlarining butun majmuasini "integral individuallik" tushunchasi bilan belgilanadigan katta ierarxik o'z-o'zini boshqarish tizimi sifatida o'rganadi. Asab tizimining biokimyoviy xususiyatlari, xulq-atvori, shaxsiyat xususiyatlari va shaxsiy maqomlari ushbu tizimning turli ierarxik darajalarini ifodalaydi.

Antropologik amaliyotni tashkil etish kontseptsiyasini ishlab chiqish ob'ektiv shakllardan sub'ektiv qadriyatlarga yo'naltirilgan ilmiy tadqiqot jarayonlarini o'zgartirish zarurligini belgilaydi. Metodologiya bir qator shunga o'xshash usullarni ta'kidlaydi. Adabiyotlarda quyidagi usullar tasvirlangan: tushunish, o'z-o'ziga hisobot berish, kuzatish, empatik tinglash, identifikatsiya qilish, muloqot, biografik usul, sezgi, boshqa shaxsning ichki dunyosini talqin qilish, o'z-o'zini kuzatish, aks ettirish va boshqalar. Ulardan foydalanish insonning qobiliyatini o'rganish, olingan bilimlarni hayot tajribasi nuqtai nazaridan tashxislash va talqin qilish uchun taklif etiladi.

MUHOKAMA

B.M.Bim-Bad, G.Zdrarzila, M.Langevelda, V.Lox, E.Fink asarlarida pedagogik antropologiya bo'yicha adabiyotda ta'lim sharoitida inson hayotini ko'p bosqichli ko'rib chiqish usullari, uning sub'ektivligini maktab tashkilotiga mos kelishning optimal usullarini izlashga qaratilgan.

Antropologik amaliyotni tashkil etishda bunday usulni joriy etish ta'limning yangi ma'nosini tushunish, talqin qilish, oshkor qilish zarurati bilan bog'liq. Usul, muayyan ta'lim holatini matnning bir turi sifatida talqin qilishni ta'kidlaydi.

"INTEGRATION, EVOLUTION, MODERNIZATION: WAYS OF DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION"

XX asrning o'rtalaridan boshlab, turli xil tabiat tizimlarida o'z-o'zini tashkil etish jarayonlarini tizimli tahlil qilish va o'rganishga alohida e'tibor berilganda, model toifasi umumiy ilmiy metodologiyaga mos keladigan tadqiqotlar uchun asos bo'lib xizmat qildi.

Modellashtirish-tabiatshunoslikni o'rganishning eng qadimgi usullaridan biri. Zamonaviy ilm-fan metodologiyasiga model va simulyatsiya kategoriyalari kibernetikadan kelgan va bugungi kunda umumiy ilmiy tushunchalar maqomiga ega - tizim, tuzilma, boshqaruv va boshqalardir.

Antropologik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchini tayyorlashning modellashtirishning birinchi bosqichida biz antropologik yondashuvning mohiyatiga qarashlarning rivojlanishi haqidagi falsafiy va psixologik va pedagogik fanlarda olingan bilimlarni joriy qildik, bio-psixo-ijtimoiy-madaniy tizim va "ta'lim mavzusi" sifatida inson tadqiqotining to'plangan tajribasi tahlil qilindi", oliy ta'lim muassasasida bo'lajak o'qituvchini antropologik (insonshunoslik) yondashuv asosida tayyorlash bo'yicha xulosalar chiqarildi. Shunday qilib, modellashtirish jarayonining maqsadi antropologik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchini tayyorlash modelini yaratishdir.

Antropologik yondashuvga asoslangan bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning ikkinchi bosqichi yetarli modelni yaratish bo'yicha ishni o'z ichiga oladi, rivojlanish jarayonida uning strukturasi va funksiyalari asl nusxasi bilan taqqoslangan.

NATIJA

Modelning mavhum tabiati bu holatda ikkilamchi aloqalar va munosabatlarni istisno qilishga imkon berdi. Modelni ishlab chiqish jarayonida bo'lajak o'qituvchini tayyorlash jarayoni antropologik yondashuv nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi, ya'ni, modelda pedagogika ta'lim jarayonida uning amalga oshirilishini ta'minlaydigan aloqalar va munosabatlar tizimi qayta ishlab chiqiladi. (V.A. Shtoff).

So'nggi paytlarda turli jihatlarida falsafiy, madaniy, ijtimoiy, psixologik va pedagogik adabiyotlarda inson muammosi faol ravishda o'rganish ilmiy bilimlarning butun tizimini insonparvarlashtirish ("insonparvarlashtirish") bilan bog'liq. XX asrning oxiri ushbu muammoni o'rganishning sifat jihatidan yangi darajasiga ega bo'lib, u tobora yaxlit, murakkab, integral xususiyatga ega. Bu "inson harakati" tushunchasi bilan belgilanadigan inson haqidagi turli xil va tobora ko'proq interpenetratsion bilimlarning rivojlanishidagi ushbu bosqich bo'lib, uning maqsadi inson va uning jismoniy faoliyati haqida yagona ta'limotni shakllantirishdir.

Insonning yaxlit bio-psixo-ijtimoiy-madaniy tizimi sifatida bilimi bugungi kunda ham nazariy, ham amaliy ahamiyatga ega, ular umuman insonshunoslik amaliyotida va xususan pedagogik amaliyotda juda muhimdir. O'qituvchi uchun insonni yaxlit tizim sifatida bilish va "ta'lim mavzusi" uning kasbining asosini tashkil etadi, bu tushunmovchiliksiz mazmunli pedagogik faoliyat mumkin emas.

Xulosa o'rnida aytish joizki, antropologik yondashuvning mohiyatini o'rganish, pedagogik ta'lim nazariyasi va amaliyotida ushbu masalaning holatini o'rganish

birinchi navbatda, antropologik yondashuv bo'lajak o'qituvchini tayyorlash jarayonining maqsadlari, mazmuni, texnologiyalari va natijalarini "insonparvarlashtirish" ni o'z ichiga oladi; ikkinchidan, hozirgi vaqtda ilm-fanda insonni yaxlit bio - psixo-ijtimoiymadaniy tizim sifatida o'rganish uchun ijobiy tendensiyalar mavjud; uchinchidan, oliy ta'lim amaliyotida, afsuski, bo'lajak o'qituvchini antropologik (insonshunoslik) tayyorlashning samarali tizimi ishlab chiqilmagan.

XULOSA

Antropologik yondashuv asosida kelajak o'qituvchini tayyorlash modelining asosiy tarkibiy elementlari maqsadli deb topildi, mazmunli, texnologik va samarali komponentlar, o'zaro ta'sirlar antropologik yondashuv (antropologik, axiologik, madaniy-mantiqiy, faoliyat, tizimli, individualizatsiya) asosida umumiy va ajratilgan printsiplarning ta'siri bilan belgilanadi.

Shu bilan birga, olib borilgan tadqiqotlar bo'lajak o'qituvchilarni antropologik tayyorgarlikning barcha masalalarini hal qilishni talab qilmaydi, chunki u pedagogik ta'limning o'quv rejalari va dasturlarida o'zgarishlarni o'z ichiga oladi, shuningdek, pedagogika ta'lim muassasalarining o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligining antropologik jihatini o'rganishni talab qiladi.

REFERENCES:

1. Аксенова Г.И. Формирование субъективной позиции учителя в процессе профессиональной подготовки: Дис. ... д-ра. пед. наук. - М., 1998. - 448 б.
2. Амосов Н.М. Алгоритмы разума. - Киев: Наукова думка, 1968. - 86 б.
3. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. — М.: Наука, 2000. — 357 б. - (Серия "Памятники психологической мысли").
4. Автономова Н.С. Структуралистская антропология // Буржуазная философская антропология XX века. — М., 1986. — 120 б.
5. Бахтин, М.М. Проблемы поэтики Достоевского [Текст]/. М.М. Бахтин// Проблемы поэтики Достоевского. Изд. второе, переработ. и дополн. - М.: Советский писатель, 1963. - 362 б.
6. Белова, С.В. Управление школой на принципах построения диалогических взаимоотношений [Текст]/. С.В. Белова// Модернизация управления образовательным учреждением: методическое пособие. /Под ред. В.В. Серикова, Т.В. Черниковой. - М.: АПКИПРО, 2005. - 162 б.